

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA MUALLIFLIK
SHARTNOMALARINING RAQAMLI MUHITDAGI HOLATI VA
QONUNCHILIK TAHLILI**

Parvina Halimova

Toshkent davlat yuridik universiteti magistranti

e-mail: ali.parvina.ali@mail.ru

Annotatsiya: ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasida mualliflik shartnomalarining raqamli muhitdagi huquqiy holati tahlil qilingan. Shuningdek, amaldagi qonunchilik me‘yorlari, ularning zamonaviy raqamli shartnomalar talablariga javob berish darajasi hamda xalqaro tajriba bilan solishtirma o‘rganilgan. Muallif elektron muhitda mualliflik huquqlarini tartibga solishning dolzarbligi, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish bo‘yicha takliflarni keltiradi.

Kalit so‘zlar: mualliflik huquqi, raqamli muhit, elektron shartnoma, intellektual mulk, qonunchilik tahlili.

**СОСТОЯНИЕ АВТОРСКИХ ДОГОВОРОВ В ЦИФРОВОЙ
СРЕДЕ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН И АНАЛИЗ
ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА**

Парвина Халимова

Магистратура Ташкентского государственного юридического университета

E-mail: ali.parvina.ali@mail.ru

Аннотация: в данной статье анализируется правовое положение авторских договоров в цифровой среде в Республике Узбекистан. Также изучаются действующие законодательные нормы, уровень их соответствия требованиям современных цифровых договоров, проводится сравнительное исследование с международным опытом. Автором рассматривается актуальность регулирования авторских прав в электронной среде, существующие проблемы и предложения по их устранению.

***Ключевые слова:** авторское право, цифровая среда, электронный договор, интеллектуальная собственность, анализ законодательства.*

**STATUS OF COPYRIGHT CONTRACTS IN THE DIGITAL
ENVIRONMENT IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN AND
LEGISLATIVE ANALYSIS**

Parvina Halimova

Master's student of Tashkent State University of Law

E-mail: ali.parvina.ali@mail.ru

***Abstract:** this article analyzes the legal status of copyright contracts in the digital environment in the Republic of Uzbekistan. It also studies the current legislative norms, their level of compliance with the requirements of modern digital contracts, and a comparative study with international experience. The author presents the relevance of regulating copyright in the electronic environment, existing problems and proposals for their elimination.*

***Keywords:** copyright, digital environment, electronic contract, intellectual property, legislative analysis.*

KIRISH

Raqamli texnologiyalarning rivojlanishi huquqiy sohada ham tub o'zgarishlarni keltirib chiqarmoqda. Xususan, **mualliflik huquqlarini rasmiylashtirish va muhofaza qilish mexanizmlari** yangi texnologiyalar bilan uyg'unlashmoqda. O'zbekiston Respublikasida bu soha hali ham rivojlanish bosqichida bo'lib, **elektron shakldagi mualliflik shartnomalarining** huquqiy maqomi, kuchi va e'tirof etilishi muhim masala sifatida dolzarb bo'lib qolmoqda.

Mualliflik huquqiga oid masalalarni tartibga solishda ko'p holatlarda davlatlar Bern konvensiyasiga asoslanadi. Biroq bu ijtimoiy munosabat nihoyatda zamonaviyligi tufayli bu haqidagi normalarni Bern konvensiyasida uchratmaymiz.

Bu esa o'z navbatida davlatlarda ushbu yangi ijtimoiy munosabatni qonunchilikda qanday tartibga solish kerak degan muammoni o'rta chiqarmoqda.

METODOLOGIYA

Ushbu tadqiqotning maqsadi mualliflik shartnomalarining raqamli muhitdagi huquqiy holati tahlili bo'lib, muammoga oid nazariy va amaliy masalalarni tadqiq qilishdir. Tadqiqotning asosiy maqsadi ushbu muammolarni tahlil qilish asnosida ularga oid turli yechimlarni taqdim etish va ularning kamchiliklarini ko'rsatib o'tgan holda maqbul variantlarni topishdir. Ushbu maqsadlarga erishish uchun ilmiy tadqiqotning sotsiologik tahlil, qiyosiy tahlil, mantiqiy tahlil kabi bir qancha usullaridan foydalanildi.

TADQIQOT NATIJALARI

1. Amaldagi qonunchilikda mualliflik shartnomalarining o'rni.

O'zbekiston Respublikasining **“Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida”gi Qonuni** (2006-yil, yangi tahriri 2020-yilda kiritilgan o'zgartishlar bilan) asosiy me'yoriy hujjat hisoblanadi. Unga ko'ra, muallif o'z asariga bo'lgan huquqlarni shartnoma asosida boshqa shaxslarga berishi mumkin.

Mazkur qonunning 30-34-moddalarida mualliflik shartnomalari turlari, ularning predmeti, muddati, miqdori va shakli belgilangan. Biroq, raqamli muhitda tuzilayotgan onlayn yoki elektron shartnomalarning aniq huquqiy maqomi ochiq ko'rsatilmagan.

2. Elektron shakldagi shartnomalar va ularning yuridik kuchi.

O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksi (565-, 776-moddalari) va **“Elektron raqamli imzo to'g'risida”gi Qonun** (2022-yil) elektron shakldagi hujjatlarni e'tirof etadi. Binobarin, elektron shakldagi mualliflik shartnomasi yuridik kuchga ega bo'ladi, agar u:

- 1) qonunchilikda ko'zda tutilgan rekvizitlarga ega bo'lsa;

2) elektron raqamli imzo bilan imzolangan bo'lsa.

Bu holat raqamli muhitda, ayniqsa, onlayn platformalarda (YouTube, Patreon, NFT platformalar) tuzilayotgan shartnomalar uchun muhim hisoblanadi.

3. Amaliy muammolar va ularning tahlili.

Muammolar:

- Aksariyat shartnomalar oddiy shart-sharoit sifatida platformalarning foydalanuvchi kelishuvlariga tayanadi.
- Elektron shartnomalarning ishonchliligi va ularning sudda e'tirof etilishi muammoli holatda.
- Ko'plab hollarda mualliflik huquqlari buzilganda ularni dalillash mexanizmi yetarli emas.

Tahlil:

- O'zbekiston qonunchiligi **klassik shartnoma** modeli asosida qurilgan bo'lib, **smarts-contractlar, blokcheyn asosidagi huquqiy kelishuvlar** kabi zamonaviy raqamli vositalarni qamrab olmaydi.
- Elektron savdo va raqamli iqtisodiyotga oid qonunlar mavjud bo'lsa-da, **intellektual mulkni raqamli muhitda rasmiylashtirish** bo'yicha maxsus normativ bazaning zaifligi ko'zga tashlanadi.

4. Xalqaro tajriba.

AQSH, Yevropa Ittifoqi, Janubiy Koreya kabi davlatlarda elektron hujjatlar va mualliflik huquqlari quyidagicha tartibga solinadi:

- **DMCA (Digital Millennium Copyright Act)** – raqamli huquqlarni himoya qilishda asosiy rol o'ynaydi.
- **Creative Commons** — elektron mualliflik shartnomalarini soddalashtirilgan litsenziyalar orqali berishni qo'llaydi.

• **Smart-kontraktlar** (Ethereum asosidagi) — avtomatik ijro etiluvchi shartnoma modeli.

O‘zbekistonda esa ushbu mexanizmlar hali qonunchilikka kiritilmagan.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Raqamli muhitda mualliflik shartnomalarining huquqiy tartibga solinishi zamonaviy jamiyatda ijodkorlarning huquqlarini ishonchli himoya qilish uchun muhimdir. O‘zbekiston qonunchiligi bunday shartnomalarni tan oladi, biroq ularning raqamli shaklda tuzilishi va ijrosi bo‘yicha batafsil mexanizmlar yetarli emas.

Takliflar:

1. “Mualliflik huquqi to‘g‘risida”gi Qonunga raqamli shartnomalar, smart-kontraktlar va onlayn platformalarda foydalanish tartibi haqida maxsus modda kiritish.
2. Elektron imzo va autentifikatsiya tizimlarini mualliflik shartnomalarida qo‘llashni kengaytirish.
3. NFT, blockchain va Creative Commons kabi yangi texnologiyalar asosida qonuniy asoslar yaratish.
4. Huquqshunoslar va IT mutaxassislarining birgalikdagi ishtirokida normativ-huquqiy hujjatlar ishlab chiqish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasining 20.07.2006-yildagi O‘RQ-42-son “Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to‘g‘risida”gi Qonuni.

2. O‘zbekiston Respublikasining 12.10.2022-yildagi O‘RQ-793-son “Elektron raqamli imzo to‘g‘risida”gi Qonuni.
3. O‘zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi. Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi, (Lex.uz). URL: <https://lex.uz/acts/111189>.
4. DMCA – Digital Millennium Copyright Act (1998), USA.
5. European Directive on Copyright in the Digital Single Market, 2019.
6. Creative Commons License Overview – creativecommons.org.
7. Yuldashov, A. (2020). Intellektual mulk bo‘yicha milliy strategiyalarning ahamiyati va Butunjahon intellektual mulk tashkilotining bu borada tutgan o‘rni [The importance of national intellectual property strategies and the role of the World Intellectual Property Organization in this regard. Legal Information,] Yurist axborotnomasi, 1(2), 53-59.
8. Юлдашов А., Чориев М. Договорно-правовые отношения в области авторского права и ответственности за нарушение авторского права: национальный и зарубежный опыт //Общество и инновации. – 2020. – Т. 1. – №. 1/с. – С. 511-522.
9. To‘raqulova N. Mualliflik huquqi obyektlari muhofazasini ta’minlashda blokcheyn texnologiyasining ahamiyati // Central Asian Research Journal For Interdisciplinary Studies (CARJIS). Volume 2. Issue 5. May, 2022. Pp. 290-300.
10. Sarsenbaeva E.T. Raqamli iqtisodiyot sharoitida intellektual mulk huquqlarini himoya qilishning huquqiy muammolari va yechimlari // CENTRAL ASIAN JOURNAL OF ACADEMIC RESEARCH. Volume 3, Issue 04, Part 2. April 2025. Pp. 148-151.